

Felles forliksråd

Oppsummering

Vurderingen er utarbeidet etter samtale med avtroppende og påtroppende leder av Lillehammer forliksråd.

Det er ønskelig for forliksrådet at det skjer en sammenslåing av forliksrådene i Øyer, Gausdal og Lillehammer.

Lillehammer forliksråd foreslår to modeller for et sammenslått forliksråd: (1) at det opprettes stillinger for medlemmene av forliksrådet, eller (2) at det opprettes flere avdelinger.

Bakgrunn

Med bakgrunn i Politidirektoratets brev av mai 2010 med tittelen «Felles forliksråd innfor same domssogn» er det et ønske om å vurdere en mulig sammenslåing av mindre forliksråd. Det er et ønske fra den regionale rådmannsgruppen mellom kommunene Gausdal, Lillehammer og Øyer at dagens ordning av forliksrådet vurderes. Herunder en vurdering av fordeler og ulemper med dagens ordning, tanker om en framtidig utvikling, samt tanker om sammenslåing av forliksrådene.

Domstolslova § 27, sjette ledd, gir kommuner mulighet for sammenslåing av forliksrådene, på visse angitte vilkår:

«Kommuner som har samme sekretariat for forliksrådet og dessuten ligger i samme domssogn, kan med tilslutning av minst 2/3 av hver av kommunestyrenes medlemmer beslutte å ha felles forliksråd dersom kommunene samtidig er enige om hvor mange medlemmer og varamedlemmer hver av kommunene skal velge, og om hvordan det skal sikres at det blant medlemmene og varamedlemmene er både kvinner og menn. Felles forliksråd kan opprettes uavhengig av funksjonstiden etter § 57»

Fakta

Dagens ordning av Lillehammer forliksråd

I dag består forliksrådet av tre medlemmer og tre varamedlemmer, der en av medlemmene er forliksrådets leder. Medlemmene blir valgt av kommunestyret for fire år av gangen. Forliksrådet er både en domstol og en meklingsinstans.

Forliksrådet vurderer om det er rom for forlik mellom partene, for eksempel kan partene bli enige om en betalingsplan. Et forlik har samme virkning som en rettskraftig dom. Dersom partene ikke blir enige, kan saken avsluttes ved at forliksrådet avsier dom, eller at saken blir innstilt slik at partene kan bringe saken opp for tingretten ved stevning. Alle dommer må bygge på norske lover og gjeldende rett. Dersom saken ikke blir anket til tingretten, blir dommen i forliksrådet stående som endelig.

Forliksrådet skiller mellom domsavsigelser, og saker der partene møtes for meklings. De fleste sakene i Lillehammer forliksråd dreier seg i dag om følgende konflikter:

- Husleie, herunder gjeld, depositum, utestående husleie
- Kjøp og salg av gjenstander, som biler og hytter
- Nabotvister
- Rettigheter på eiendom
- Håndverkertjenester, slik som at utførelse eller kostnader ikke er som avtalt

- Saker om forbrukerlån

Statistikk/saksmengde

Etter domstoloven § 28 skal det kalles inn til månedlige møter, med unntak av rettsferien i juli hvert år. Det skal med andre ord avholdes 11 møter pr. år. Lillehammer forliksråd møtes hver 14 dag, med unntak av juni måned der de møtes hver uke.

Lillehammer forliksråd behandler i snitt mellom 2 og 3 saker med oppmøte av parter per forliksrådsmøte.

Antall forliksklager har gått ned de siste årene. Dette skyldes i stor grad at ikke-bestridte saker og småkrav sendes direkte til namsmannen. Dersom motparten kommer med innspill, sendes saken til forliksrådet.

Selv om antall forliksklager har gått ned, har kompleksiteten av saker økt. Dette skyldes blant annet hyppigere bruk av advokater.

Nedenfor vises en enkelt oversikt over antall forlikssaker og møtesaker for forliksrådene i 2018. Tallene er innhentet ved samtale med sekretæren for Lillehammer forliksråd.

	Lillehammer	Øyer	Gausdal	Totalt
Antall forlikssaker i 2018	400	40	70	510
Antall møtesaker i 2018	50	4	9	63

Lillehammer forliksråd hadde i 2018 ca. fire ganger så mange saker som Gausdal og Øyer til sammen. Forholdet gjenspeiles også i antall møtesaker i 2018.

Det vil i nær framtid være kun én sekretær for alle tre forliksrådene.

Vurdering

Formålet med forliksrådsinstituttet er å ha en enkel og billig domstol for småkrav og enkle tvistesaker. Problemstillingen er om dette formålet best lar seg oppfylle for forliksrådet i Lillehammer som en egen instans, eller som en del av et felles forliksråd i samarbeid med Gausdal og Øyer.

Nedenfor følger en redegjørelse av fordeler og ulemper med dagens ordning, samt tanker om en eventuell sammenslåing av forliksrådene. Vurderingene baserer seg på innhentede svar fra forliksrådet, og er delt opp etter ulike momenter som har betydning for helhetsvurderingen. Følgende vurderingsmomenter er omtalt:

- Kompetanse og erfaring
- Saksmengde og kapasitet
- Nærhet
- Effektivitet
- Profesjonalisering
- Reisevei
- Habilitet
- Ressurser og driftsutgifter

Kompetanse og erfaring

Forliksrådet har et inntrykk av at det inngås mange forlik i Lillehammer, og at grunnen til dette er medlemmene sin kompetanse og rolleforståelse. Lillehammer forliksråd er åpen for at forlik kan skje selv om medlemmene av forliksrådet kan synes at avtalen mellom partene er urettferdig. Dette fordi forliksrådet har som mål om å foreta objektive vurderinger.

Forliksrådet fremhever betydningen av å ha mange saker slik at forliksrådsmedlemmene får bygget opp sin kompetanse og trygghet i sitt arbeid. De mener at kompetansen hos små kommuner vil øke

ved en sammenslåing. Det er forliksrådets inntrykk at den formelle saksgjennomgangen og bedømmelsen i saker generelt sett er av lavere kvalitet i små forliksråd sett i forhold til større forliksråd med flere saker.

Saksmengde og kapasitet

Antall saker i Lillehammer forliksråd øker ikke, men kompleksiteten i saker øker. En grunn til dette, er hyppigere bruk av advokater. Dette fører til at det brukes mer tid på forberedelse, og at man i dag har en «sprengt» kapasitet. For å avhjelpe dette, skal forliksrådet i juni ha et møte hver uke for å få behandlet flest mulig saker. I tillegg til saker der det er partsmøte i forliksrådet, tar det tid å lese gjennom og skrive begrunnelse i saker som må avvises fra forliksrådet.

I dag fører en sprengt kapasitet til at forliksrådet gjør det de har kapasitet til, og skyver på saksmengden ellers. Kapasiteten fører også til at mange saker må avvises. Forliksrådet har, som beskrevet i vurderingens siste punkt, kommet med forslag til å avhjelpe manglende kapasitet ved en sammenslåing av forliksrådene.

Nærhet

Lillehammer forliksråd trekker fram nærhet som en fordel med dagens ordning. Nærhet til saker er en konsekvens av det avgrensede området som forliksrådet for saker fra, og at dette gir dem en større forståelse av de sakene som kommer opp.

Avstandene mellom Øyer, Gausdal og Lillehammer er ikke så store at en sammenslåing antas å ha noen stor påvirkning på nærheten.

Effektivitet

Lillehammer forliksråd har inntrykk av at effektiviteten er høyere i forliksråd med mange saker, enn i forliksråd med få saker. Dette bygger på at man ved flere saker opparbeider seg en erfaring og kunnskap som man kan nyttiggjøre seg av i nye saker.

Profesjonalitet

Profesjonaliteten vil på samme måte som effektiviteten, øke med saksmengde. Lillehammer forliksråd ser det som en fordel for profesjonaliteten at forliksråd med få saker slås sammen med flere kommuner.

Lillehammer forliksråd har sett en utvikling i forliksrådet de siste årene. Deres oppfatning er at alle medlemmer av forliksrådet bør ha en god base erfaring og kurs, samt forstå at det gjelder et krav om fullstendig upartiskhet. De mener det er viktig for medlemmene å forstå sin plass i samfunnet og hvilken rolle de innehar. De mener at kursene de deltar på årlig er svært viktige, særlig med tanke på at medlemmene av forliksrådet er ikke-jurister og at det har betydning for dem å forstå at man skal holde seg objektive i saker.

Det vil ha betydning for profesjonaliteten at medlemmene av forliksrådet er et representativt utvalg av befolkningen. Forliksrådet bør tilrettelegges for å tiltrekke seg også mennesker i fullt arbeid.

Reisevei

Øyer og Gausdal bruker samme lokalet som Lillehammer bruker på politistasjonen i Lillehammer. Reiseveien vil med andre ord ikke spille noen stor rolle ved en sammenslåing av forliksrådene, etter Lillehammer forliksråd sitt syn. Uansett gjelder det små avstander mellom kommunene.

Habilitet

I dag har medlemmer av Lillehammer forliksråd vært inhabile i flere saker. Dette mener de vil avhjelpest ved en sammenslåing med forliksrådene i Gausdal og Øyer. En sammenslåing kan føre til at et medlem vil være inhabil i en mindre andel av saker.

Ressurser og driftsutgifter

Etter dagens ordning mener forliksrådet at det blir satt av for lite ressurser til forliksrådet. Forliksrådet mener at dagens ordning har lave driftsutgifter, men at en sammenslåing av forliksrådene i de tre nevnte kommunene kan føre til økte driftsutgifter. Denne økningen begrunnes med tre forhold:

- Ønske om økt avlønning av medlemmer for å tiltrekke seg kompetente mennesker til forliksrådet.
- Ønske om utbedring av forliksrådets lokale.
- Ønske om økte ressurser til forliksrådets sekretær for å avhjelpest saksmengden.

Forliksrådet trekker frem viktigheten av et velfungerende forliksråd som en kostnadssparende og effektivt avhjelpest av rettssystemet. De mener at ulempene ved økte kostnader ved et felles forliksråd må ses i sammenheng med fordelene ved et mer kompetent og profesjonelt forliksråd.

Forslag til organisering av et felles forliksråd

En ulempe med dagens ordning er at det er en for tidkrevende og for dårlig betalt jobb til å tiltrekke seg folk i heltidsjobb. De mener at en for stor arbeidsmengde kan føre til et forliksråd med et ikke-representativt utvalg av befolkningen. Forliksrådet er redd for at de best kvalifiserte menneskene ikke vil påta seg så mye arbeid uten at nedlagt arbeidstid godgjøres på en bedre måte.

Ved en sammenslåing av forliksrådene, vil saksmengden øke. Det er Lillehammer forliksråd sitt syn at det må skje endringer med dagens ordning for å håndtere en slik økning. Det har kommet to forslag til løsning av organiseringen av forliksrådet ved en mulig sammenslåing:

Det første forslaget går på at Lillehammerregionen legger seg mer opp til den modellen de bruker i Oslo, ved at det opprettes stillinger eller eventuelt stillingsprosenter for medlemmene av forliksrådet. Det er forliksrådets mening at dersom man kan stille med en stillingsprosent samt en konkurransedyktig lønn, kan man tiltrekke seg de mest kvalifiserte personene. Ut fra dagens ordning i Lillehammer forliksråd, beregner medlemmene at hvert medlems arbeidsmengde i forliksrådet utgjør omtrent en 20 %-stilling. I tillegg brukes det tid på kveldstid med forberedelse av saker. Forliksrådet tror at stillingsprosenten etter sammenslåing vil være omtrent 40 %. Dette kan være en god løsning for å oppnå bedre kompetanse og økt effektivitet.

Det andre forslaget går ut på at det opprettes flere avdelinger under forliksrådet. Etter forliksrådets syn på saksmengde og tid som brukes på forliksrådsarbeid, bør det opprettes minst 3 avdelinger for å kunne ha kapasitet til å behandle de sakene som kommer inn. Denne vurderingen bygger på at antall forliksrådsmøter i løpet av et år forblir den samme, og at kapasiteten for hvert forliksrådsmedlem forblir den samme. Denne modellen vil trolig kun bidra til kompetanseheving og økt effektivitet dersom avdelingene deles inn etter saksfelt.

Sammendrag

Lillehammer forliksråd trekker frem at nærhet er en fordel med dagens ordning med at hver kommune har sitt forliksråd.

Ulemper med dagens ordning er at små forliksråd har mindre erfaring og kompetanse, som igjen påvirker effektiviteten negativt. Etter dagens kapasitet er det vanskelig å tiltrekke seg folk i heltidsjobb til å bli medlem av forliksrådet, og dette kan føre til et ikke-representativt utvalg av befolkningen.

Fordelene med et felles forliksråd er blant annet at sammenslåingen kan føre til økt kompetanse, erfaring og effektivitet som følge av økt saksmengde. Dette vil føre til en bedre bruk av ressursene, dersom et felles forliksråd organiseres på en god måte. I tillegg vil det ved en sammenslåing være mindre sannsynlighet for inhabilitet hos medlemmer.

En fordel med et godt organisert, felles forliksråd, er profesjonalisering. Ulempen med profesjonaliseringen, er at det kan føre til en kostnadsøkning.

I dag begrenser kapasiteten både kvaliteten og effektiviteten av saksbehandlingen. I tillegg har saksmengde mye å si for medlemmenes kompetanse og erfaring, som igjen påvirker både kvaliteten og effektiviteten av saksbehandlingen. Et felles forliksråd vil bidra til større likhet og forholdsmessighet i saker, ved at det er de samme medlemmene som behandler saker.

Kompetanseheving og profesjonalisering er også en viktig faktor for å skape tillitt blant folk i samfunnet.

Konklusjon

Lillehammer forliksråd er i all hovedsak positive til sammenslåing av forliksrådene i Gausdal, Øyer og Lillehammer.